

Správa o právnom štáte 2025 – Slovensko

Spolufinancované:

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ
STREDISKO
PRE ĽUDSKÉ PRÁVA

Názov: Správa o právnom štáte 2025 – Slovensko

Vydalo: Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Bratislava, 2025

Autorský kolektív:

Marian Filčík

Edina Némethová

Lenka Vestenická

Za obsah a jazykovú úpravu zodpovedá autorský kolektív.

Grafická úprava:

Kovidesign,

Kamila Černáková

Obálka:

Jakub Kováč

ISBN: 978-80-8296-042-9 (tlač)
978-80-8296-043-6 (online)

Spolufinancované Európskou úniou v rámci projektu „SGA-CERV-2025-05 — Rule of Law and social rights in Slovakia – enhanced monitoring and awareness raising“. Vyjadrené názory a stanoviská sú výlučne názormi autora (autorov) a nemusia nevyhnutne odrážať názory Európskej únie ani ENNHRI. Európska únia ani ENNHRI za ne nenesú zodpovednosť.

**Spolufinancovaný
Európskou úniou**

Obsah

1.	Zriadenie, nezávislosť a účinnosť národnej inštitúcie pre ľudské práva	4
2.	Obhajcovia a obhajkyne ľudských práv a občianska spoločnosť	7
3.	Systémy spravodlivosti	19
4.	Sloboda médií	24
5.	Ďalšie výzvy v oblastiach právneho štátu a ľudských práv	29

Slovensko

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva

Správa je prekladom samostatnej kapitoly spoločnej správy Európskej siete národných inštitúcií pre ľudské (ďalej len „EN-NHRI“) práva o stave v oblasti právneho štátu v Európskej únii. Kapitulu Slovensko spracovalo Slovenské národné stredisko pre ľudské práva a pokrýva obdobie od januára do decembra 2024. Text obsahuje odkazy na zdroje, ktoré sú prístupné v elektronickej verzii správy zverejnenej na www.snslp.sk.

1. Zriadenie, nezávislosť a účinnosť národnej inštitúcie pre ľudské práva

Regulačný rámec

4

Regulačný rámec Slovenského národného strediska pre ľudské práva (ďalej len „Stredisko“) sa od januára 2024 nezmenil. Regulačný rámec národnej inštitúcie pre ľudské práva (ďalej len „NHRI“) by však mal byť posilnený v súlade s odporúčaniami Strediska uvedenými v správe [o právnom štáte za rok 2024](#).

Priestor pre podporné a bezpečné NHRI

Štátne orgány majú vo všeobecnosti dobré povedomie o mandáte, nezávislosti a úlohe NHRI.

Nedostatočný prístup k informáciám

Stredisko nemá primeraný prístup k informáciám a k tvorcom politik a nie je zapojené do všetkých fáz tvorby legislatívy a politik s dôsledkami pre ľudské práva.

Ako sa uvádza v predchádzajúcich správach ENNHRI o právnom štáte, aby bolo možné účinne monitorovať súlad vnútroštátnych zákonov a politik so záväzkami v oblasti ľudských práv, Stredisko považuje za kľúčové udeliť mu štatút povinne

pripomienkujúceho subjektu k legislatívnym návrhom ako súčasť širšieho mandátu na predkladanie stanovísk, pripomienok a odporúčaní k legislatívnym aj nelegislatívnym iniciatívam príslušných orgánov.

Nedostatok zdrojov

Stredisko nemá dostatočné zdroje na plnenie svojho mandátu v plnom rozsahu. Od roku 2022 sa rozpočet strediska postupne zvyšuje s cieľom riešiť personálne potreby a zvýšený objem aktivít. Stredisko však vykonáva úlohy podľa rôznych národných stratégií a akčných plánov bez akýchkoľvek dodatočných primeraných finančných zdrojov.

Reakcie na odporúčania Strediska

Neboli zavedené žiadne opatrenia na zabezpečenie včasných a odôvodnených reakcií na odporúčania Strediska. Celkovo boli následné opatrenia štátnych orgánov v nadväznosti na odporúčania Strediska nedostatočné.

Imunita

Vedenie, zamestnanci a zamestnankyne inštitúcie nepoživajú funkčnú imunitu. Neexistujú žiadne špecifické ani cielené opatrenia na ochranu a podporu Strediska, jej riaditeľa alebo zamestnancov a zamestnankýň pred hrozbami a obťažovaním.

Hrozby

Inštitúcia nečelila hrozbám od roku 2022.

[Správa](#) Strediska o právnom štáte za rok 2024 informovala, že okrem niektorých negatívnych a nenávistných komentárov na sociálnych sieťach pod príspevkami strediska, ktoré odrážali jeho prácu v oblasti práv LGBTI+ a rodovej rovnosti, stredisko čelilo negatívnym reakciám na vlajky vystavené v oknách jeho priestorov na podporu najzraniteľnejších skupín spoločnosti (dúhová vlajka, trans vlajka, rómska vlajka, ukrajinská vlajka a vlajka kampane Orange the World). Dostalo sťažnosti od niekoľkých jednotlivcov, ktorí žiadali o odstránenie vlajok, najmä pokiaľ ide o ukrajinskú vlajku a dúhovou vlajku.

Odporúčania NHRI pre národné orgány

Stredisko priebežne vydáva nasledujúce odporúčania, ktoré sú naďalej relevantné:

Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky, aby zintenzívnilo úsilie o zvýšenie úplného súladu Strediska s Parížskymi princípmi a zabezpečilo efektívnu účasť Strediska na diskusiách o možných legislatívnych zmenách jeho právneho a inštitucionálneho rámca, vrátane zákona o zriadení Slovenského národného Strediska pre ľudské práva.

- Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky, aby posilnilo nezávislosť a efektívnosť Strediska tým, že bude klásť väčší dôraz na všeobecnú povinnosť príslušných subjektov spolupracovať so Strediskom vo všetkých oblastiach jeho mandátu, vrátane explicitného mandátu Strediska vyžadovať od príslušných štátnych subjektov odpoveď na stanoviská a odporúčania Strediska a mandátu povinne pripomienkujúceho orgánu k legislatívnym návrhom, ktorý zabezpečí preskúmanie ich vplyvu na ľudské práva a rovnosť.
- Vládi Slovenskej republiky a najmä Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky, aby zabezpečili účinnú transpozíciu smerníc o štandardoch pre orgány pre rovnosť na národnej úrovni s cieľom posilniť mandát, nezávislosť a efektívnosť Strediska aj ako národného orgánu pre rovnosť.

2. Obhajcovia a obhajkyne ľudských práv a občianska spoločnosť

Verejné politiky, ktoré majú negatívny vplyv na občiansku spoločnosť, obhajcov a obhajkyne ľudských práv

Monitoring Strediska v roku 2024 zaznamenal viaceré zákony, politiky alebo opatrenia ktoré negatívne ovplyvňujú slobodu združovania, slobodu zhromažďovania a slobodu prejavu. Zároveň evidovalo snahy o vytváranie prekážok v prístupe k informáciám a procesom tvorby práva a politik a obmedzovanie prístupu k financovaniu občianskych aktivít, osobitne aktivít obhajcov ľudských práv.

Transparentnosť financovania mimovládnych organizácií

V marci 2024 skupina poslancov predložila novelu zákona o neziskových organizáciách (ďalej len „[zákon o MVO](#)“). Podľa [dôvodovej správy](#) mal návrh zákona za cieľ „zvýšiť transparentnosť financovania mimovládnych neziskových organizácií (ďalej len „MVO“), čo je kľúčovým prvkom pre posilnenie dôvery verejnosti v MVO“ a „posilniť ochranu spoločnosti pred praním špinavých peňazí a financovaním terorizmu“. Návrh obsahoval povinnosť všetkých MVO (neziskové organizácie, nadácie, neinvestičné fondy, združenia a organizácie s medzinárodným prvkom), ktoré prijímajú finančný alebo iný materiálny prospech presahujúci 5 000 EUR za kalendárny rok od zahraničnej fyzickej alebo právnickej osoby, zaregistrovať sa ako „organizácia so zahraničnou podporou“ a toto označenie uvádzať vo všetkých úkonoch pri svojej činnosti. Ak MVO po výzve na splnenie tejto povinnosti nespĺní svoju povinnosť oznámiť registračnému úradu, že spĺňa podmienky na označenie ako „organizácia so zahraničnou podporou“, môže jej byť uložená pokuta až do výšky 5 000 EUR.

Návrh zákona ďalej vyžadoval, aby všetky mimovládne organizácie vo svojej výročnej správe zverejnili darcov, ak výška darov od toho istého darcu presiahne 5 000 eur, minimálne v rozsahu meno, priezvisko a štátna príslušnosť, ak ide o fyzickú osobu,

ak ide o fyzickú osobu - podnikateľa, aj obchodné meno a identifikačné číslo, a ak ide o právnickú osobu, meno alebo obchodné meno, identifikačné číslo a adresu sídla osoby, ktorá dary alebo finančné prostriedky poskytla, a výšku darov alebo finančných prostriedkov.

Dodatok zavádzal možnosť podať návrh na súd na zrušenie neziskovej organizácie, nadácie alebo neinvestičného fondu. Zrušiť združenie alebo organizáciu s medzinárodným prvkom by bolo možné aj priamo rozhodnutím ministerstva vnútra. Združenia a organizácie s medzinárodným prvkom by mohlo ministerstvo vnútra priamo zrušiť aj za neuloženie výročnej správy do registra účtovných závierok (podrobnú analýzu návrhu zákona od mimovládnej organizácie VIA IURIS nájdete [tu](#)). Stredisko považovalo návrh zákona o mimovládnych organizáciách za diskriminačný a reštriktívny. Označovanie organizácií by mohlo negatívne ovplyvniť ich fungovanie. Navyše prijatie zákona by neprimerane zasahovalo do základných práv a slobôd zaručených Ústavou Slovenskej republiky a právom EÚ.

8

Zákon o mimovládnych organizáciách bol parlamentom prijatý v prvom čítaní a druhé čítanie bolo naplánované na marec 2025. Po rozsiahlej kritike a z dôvodu [možného porušenia práva EÚ vzhľadom na zhodu zákona s maďarským zákonom o transparentnosti organizácií, ktoré sú príjemcami zahraničnej pomoci](#), predložili poslanci [pozmeňujúci návrh](#), ktorý podstatne revidoval pôvodné znenie pozmeňujúceho návrhu. Zásadná zmena v pozmeňujúcom návrhu sa týkala povinnosti registrovať sa ako „organizácia so zahraničnou podporou“, ktorá mala byť nahradená povinnosťou registrovať sa na „lobistické“ činnosti. Lobovanie sa podľa pozmeňujúceho návrhu malo chápať ako opakované priame alebo nepriame ovplyvňovanie rozhodovania verejných činiteľov a vedúcich zamestnancov vo verejnej sfére.

Podľa návrhu by sa na vykonávanie takéhoto „lobovania“ museli registrovať iba mimovládne organizácie a vypracovať výročnú správu s prehľadom príjmov, výdavkov a osôb, ktoré prispeli k činnostiam mimovládnej organizácie. Nedodržanie týchto povinností nieslo riziko pokút vo výške 1 000 EUR až 10 000 EUR,

pričom pri treťom porušení hrozila aj možnosť rozpustenia organizácie. Okrem toho by mimovládne organizácie museli lobovanú osobu informovať, že ich činnosť zahŕňa lobovanie, a zverejňovať štvrťročné správy o vykonanom lobovaní s pokutou až do výšky 1 000 EUR za nedodržanie tejto povinnosti.

Stredisko upozorňovalo, že novela sa nezaobera povinnosťou registrácie lobistov, ako sú záujmové združenia alebo obchodné spoločnosti, a preto nerieši riziko ovplyvňovania verejných záležitostí obchodnými, profesionálnymi alebo osobnými záujmami. Okrem toho sa nezaobera reguláciou darov pre vysokých verejných činiteľov ani reguláciou poradenských služieb, ale stanovuje iba reguláciu mimovládnych organizácií. Preto nijako nereaguje na odporúčania [Skupiny](#) štátov proti korupcii (GRECO), na ktoré sa návrh odvolával aj v dôvodovej správe.

Nadmerné využívanie skráteného legislatívneho konania a obmedzenie slobody zhromažďovania

V júni 2024 parlament prijal v skrátenom legislatívnom konaní bez predchádzajúceho participatívneho procesu [zákon o niektorých opatreniach na zlepšenie bezpečnosti v Slovenskej republike](#) (tzv. „lex atentát“). Podľa vlády bolo dôvodom predloženia návrhu zákona zohľadnenie bezpečnostnej situácie v Slovenskej republike po pokuse o atentát na premiéra Roberta Fica 15. mája 2024. Zákon sa vzťahuje na širokú škálu tém, čím sa mení a dopĺňa niekoľko zákonov vrátane [zákona o zhromažďovaní práve](#).

Obmedzené boli miesta, kde sa môžu zhromaždenia konať, a zaviedli sa nové dôvody na zákaz zhromaždení. Zákon zaviedol plošný zákaz zhromaždení do 50 metrov od trvalého bydliska prezidenta, budovy, kde pravidelne zasadá národná rada a vláda, stáleho sídla Ústavného súdu Slovenskej republiky a miest kde tieto ústavné orgány rokujú alebo inak vykonávajú svoje funkcie, a niektorých ďalších verejných budov (zhromaždenia v okruhu 50 metrov od budov národnej rady alebo miest, kde rokuje, boli zakázané už podľa predchádzajúcej právnej úpravy). Zákon ďalej zavádza pre obce nové dôvody na zákaz zhromaždení - v prípade, že sa zhromaždenie má organizovať v blízkos-

ti bydliska osoby, ktorej zamestnanie, povolanie alebo funkcia priamo súvisí s účelom zhromaždenia; do 50 metrov od stá-
leho sídla všeobecných súdov alebo ak tieto súdy vykonávajú
svoje funkcie, ak účel zhromaždenia priamo súvisí s rozhod-
vaním všeobecného súdu; v prípade dôvodnej obavy zo stretu
medzi účastníkmi viacerých oznámených zhromaždení; v prí-
pade dôvodnej obavy zo zásahu do základného práva na sú-
kromie viacerých osôb alebo do pokojného užívania obydlia.
V reakcii na to opozícia podala [návrh na ústavné preskúmanie](#),
v ktorom namietajú najmä obmedzenie práva na zhromažďovanie
a zrýchlený legislatívny postup, v ktorom bol zákon prijatý. Podľa
názoru Strediska musí akýkoľvek zákon potenciálne obmedzu-
júci právo na slobodu zhromažďovania ako jeden z základných
pilierov demokracie podliehať hĺbkovému posúdeniu vplyvov
a účinnému procesu verejnej účasti, ktoré v tomto prípade chý-
bali.

Obavy z politizácie a nedostatočnej účasti mimovládnych orga- nizácií na monitorovaní fondov EÚ

10

V júli 2024 vláda prijala [nové pravidlá pre výber členov moni-
torovacích výborov pre fondy EÚ](#) bez verejnej diskusie a kon-
zultácií s Radou vlády pre mimovládne neziskové organizácie
ako poradným orgánom vlády. Podľa nových pravidiel by sa mi-
movládne organizácie už nemohli zúčastňovať na výbere členov
monitorovacích výborov zastupujúcich občiansku spoločnosť.
Výberový proces by vykonával výlučne splnomocnenec vlády
pre rozvoj občianskej spoločnosti, čo vyvoláva obavy z politizácie
nominácií. [Platforma pre demokraciu varovala](#), že nové pravidlá
sú v priamom rozpore s princípom partnerstva, ktorý jasne ho-
vorí, že na príprave a kontrole fondov EÚ by sa mali podieľať aj
iné sektory – nezávislé od štátu. Splnomocnenkyňa [oznámila](#),
že sa tejto kompetencie formálne vzdala na [decembrovom za-
sadnutí](#) Rady vlády pre mimovládne neziskové organizácie, čo
sa prejaví v uznesení, ktoré definuje, že výber zástupcov zostáva
v kompetencii Komory mimovládnych organizácií a konečná
dohoda sa následne premietne do stanov monitorovacích vý-
borov a komisií. Stredisko víta rozhodnutie splnomocnenkyne
vzdať sa tejto kompetencie a zdôrazňuje dôležitosť úpravy šta-

tútov monitorovacích výborov a komisií, ako ich oznámili príslušné orgány, v súlade s princípom partnerstva.

Obmedzený prístup mimovládnych organizácií k štátom podporovanému financovaniu

Stredisko je znepokojené rozhodnutím niektorých štátnych inštitúcií obmedziť prístup mimovládnych organizácií k štátom podporovanému financovaniu. V roku 2024 ministerstvo životného prostredia rozhodlo, že [finančné prostriedky zo Zeleného vzdelávacieho fondu a Environmentálneho fondu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy nebudú pridelené mimovládnym organizáciám](#), ale namiesto toho budú podporované vzdelávacie inštitúcie. Hoci schéma bude naďalej podporovať environmentálnu výchovu, môže ohroziť projekty realizované mimovládnymi organizáciami, ktoré disponujú odbornými znalosťami a sú dôležitou súčasťou environmentálnej výchovy detí.

Vo februári 2024 ministerstvo spravodlivosti zrušilo výzvu na predkladanie žiadostí o granty v rámci programu „Ľudské práva 2024“, deň pred vypočutím žiadateľov, ktorí postúpili do druhého kola hodnotenia. Vtedajší podpredseda parlamentu [ocenil rozhodnutie ministra zrušiť výzvu na predkladanie dotácií „pre slniečkarské mimovládky, ktoré teraz hystericky vrieskajú“](#). Neskôr ministerstvo [tvrdilo](#), že výzvu zrušilo z dôvodu údajnej manipulácie s dotáciami a začalo v tejto veci audit, ktorý však následne [manipulácie nepotvrdil](#). Výzva bola znovu vyhlásená až v júni.

V roku 2024 mimovládne organizácie obhajujúce práva LGBTI+ nezískali na rozdiel od predchádzajúcich rokov finančné prostriedky v rámci štátom podporovaných grantových schém. Vládna koalíčná strana SNS umiestnila po celej krajine billboardy so sloganom „[zastavili sme financovanie projektov LGBTI](#)“.

Praktiky negatívne ovplyvňujúce občiansku spoločnosť a obhajcov ľudských práv

Pri monitorovaní a podávaní správ Stredisko identifikovalo praktiky, ktoré by mohli negatívne ovplyvniť priestor občianskej spoločnosti a/alebo obmedziť aktivity obhajcov a obhajkýň ľudských práv, ako sú napríklad verbálne alebo fyzické útoky na organizácie občianskej spoločnosti alebo jej konkrétnych predstaviteľov a predstaviteľky, ich prácu a prostredie; negatívne postoje zo strany verejných orgánov a širokej verejnosti; online a/alebo offline hrozby alebo obťažovanie a zastrašovanie; obťažovanie vo forme nadmerných administratívnych kontrol alebo auditov a SLAPP.

Slovné útoky

12 Slovné útoky na občiansku spoločnosť, obhajcov a obhajkyne ľudských práv sa čoraz viac stávajú súčasťou verejnej diskusie vrátane politickej diskusie. Stredisko sa preto domnieva, že to ďalej podnecuje verejnosť k cielenej nenávisti voči občianskej spoločnosti a obhajcom ľudských práv. Po konzultácii s rôznymi mimovládными organizáciami aktívnymi na Slovensku Stredisko monitorovalo online hrozby a obťažovanie namierené proti ich zástupcom a zástupkyniam. Bežne používané frázy, ktoré verejní činitelia a široká verejnosť používajú na hanobenie organizácií občianskej spoločnosti, sú „darebáci“, „zradcovia“, „Sorosovci“, „agenti zahraničnej moci“ atď. Okrem toho boli členovia organizácie zapojenej do iniciatív na pripomenutie si holokaustu označení za „služobníkov judaizmu.“ Organizácie pracujúce s LGBTI+ ľuďmi hlásili útoky a vyhrážky smrťou z dôvodu ich rodovej identity. Konzultované mimovládne organizácie uviedli, že takýto negatívny diskurz ovplyvňuje aj súkromný život obhajcov a obhajkýň ľudských práv.

Slovné útoky sú zamerané aj na osoby zapojené do ochrany životného prostredia. Bývalý kandidát na ministra životného prostredia a poslanec parlamentu [kritizoval](#) bývalého aktivistu a exkoordinátora zásahového tímu proti medvedom hnedým na Štátnom úrade ochrany prírody. Politik ho obvinil z terorizmu a podnecoval k fyzickému násiliu voči jeho osobe.

Diskriditačné kampane

Verejné orgány spustili diskreditačnú kampaň proti Nadácii Milana Šimečku, ktorá realizuje rôzne vzdelávacie a kultúrne aktivity, zameriava sa na osoby s migračným pôvodom a bojuje proti predsudkom. Nadácia sa zameriava na podporu myšlienok Milana Šimečku, slovenského disidenta a filozofa, ktorý bol zároveň starým otcom súčasného opozičného lídra. [Nadácia uviedla, že nie je spojená so žiadnou politickou stranou](#) ani so samotným opozičným lídrom. Bez predloženia akýchkoľvek dôkazov zástupcovia koalície [obvinili](#) opozičného lídra z tunelovania štátnych peňazí prostredníctvom nadácie. V dôsledku toho sa organizácia stala terčom obťažovania, online nenávistných a slovných útokov vrátane vyhrážok smrťou.

Nadmerné administratívne kontroly mimovládnych organizácií

Konzultované mimovládne organizácie hlásili nadmerné administratívne kontroly svojich projektov. Napríklad za menej ako niekoľko mesiacov jedna mimovládna organizácia zažila viac ako 10 administratívnych kontrol, ktoré boli pre organizáciu kapacitne zaťažujúce. Ďalšia mimovládna organizácia uviedla, že verejné orgány sa im vyhrážali, že obmedzia možnosti vykonávania ich vzdelávacích aktivít v školách, čo by mohlo mať negatívne dôsledky pre ich činnosť.

13

Pokusy o zastrašovanie

Po spustení petície za rezignáciu ministerky kultúry, ktorá získala viac ako 180 000 podpisov, ministerstvo [podniklo právne kroky](#) proti jej organizátorom. Polícia najprv uviedla, že v tejto veci nie je dôvod na začatie trestného stíhania. Po podaní sťažnosti ministerstvom kultúry bola však organizátorka petície a členka platformy „Otvorená kultúra“, ktorá sa zasadzuje za lepšie podmienky v kultúrnom sektore, predvolaná na políciu. Platforma „Otvorená kultúra“ [tvrdila](#), že sťažnosť ministerstva kultúry bola vnímaná ako pokus o zastrašenie jej kritikov a kritičiek.

Fyzické vyhrážky a útoky

Polícia [odhalila](#) plánovaný útok na Bratislava Pride 2024. Extremistická skupina zahŕňajúca ľudí z rôznych krajín informovala o útoku cez Telegram. Podozrivé osoby boli zatknuté a následne bola posilnená bezpečnosť dúhového pochodu.

Rodové aspekty verbálnych útokov

Pri konzultáciách s vybranými mimovládnyimi organizáciami ich zástupcovia uviedli, že útoky sú verbálne a väčšinou sú zamerané na ich organizácie, nie osobne. Ak však k takýmto osobným útokom dôjde, môžu mať rodový podtón, napríklad v používaní rodovo podmienených nadávok. Navyše, ako je uvedené vyššie, LGBTI+ organizácie čelia útokom z dôvodu svojej rodovej identity.

14

Na národnej úrovni neexistujú iniciatívy, rámce ani politiky na ochranu obhajcov a obhajkýň ľudských práv, ktoré by sa konkrétne zaoberali ochranou ich práv, ani žiadne špecifické mechanizmy ochrany občianskej spoločnosti, napr. systémy reakcie na núdzové situácie, bezpečné domy alebo právna pomoc. Nie sú zavedené ani špecifické stratégie na ochranu obhajcov a obhajkýň ľudských práv a/alebo ich začlenenie do akčných plánov pre ľudské práva.

Stredisko považuje za najdôležitejšie výzvy v tejto oblasti: nedostatok dlhodobého, udržateľného, transparentného, včasného a predvídateľného financovania mimovládnych organizácií a občianskej spoločnosti. Navyše v prípade obťažovania, vrátane právneho zastrašovania obhajcov ľudských práv, chýbajú dostupné právne služby.

Činnosť strediska na podporu priestoru občianskej spoločnosti a obhajcov ľudských práv

Festival právneho štátu 2024

V roku 2024 Stredisko pokračovalo v organizovaní série verejných diskusií pod spoločným názvom „Festival právneho štátu“, ktorý bol prvý krát iniciovaný v roku 2023. Cieľom [Festivalu právneho štátu 2024](#) bolo prezentovať a diskutovať o hlavných zisteniach [Správy Strediska o právnom štáte na Slovensku](#). Festival pozostával z piatich panelových diskusií na vybrané témy súvisiace s právnym štátom na Slovensku vrátane jeho vplyvu na ochranu ľudských práv. Diskusie sa zvyčajne zúčastnili traja až štyria odborní hostia a hostky, ktoré pokrývali témy právnej istoty a ľudských práv, menšín a právneho štátu, slobody médií a ochrany novinárov a zmenšujúceho sa priestoru pre občiansku spoločnosť. Pred každou diskusiou sa uskutočnila prezentácia o vzťahu medzi právnym štátom a Chartou základných práv EÚ alebo prezentácia práce Strediska súvisiacej s diskutovanou témou.

15

Výskumná správa „Ľudské práva v médiách“

Stredisko publikovalo výskumnú správu „[Ľudské práva v médiách](#)“, ktorá monitorovala mediálny diskurz o ľudských právach s dôrazom na sledovanie skupín obyvateľstva, s ktorými sú ľudské práva spájané, skupín, ktoré sú z mediálneho diskurzu o ľudských právach vylúčené, a mediálneho zobrazovania obhajcov a obhajkyň ľudských práv. Výsledky monitorovania naznačujú, že obhajcovia ľudských práv boli v slovenskom mediálnom diskurze častejšie spomínaní v kontexte zahraničných správ ako v slovenskom. Zároveň boli oveľa častejšie spomínaní ako zdroj informácií a dát než ako predmet mediálneho záujmu o ich prácu a výzvy, ktorým čelia. Výsledky monitorovania poukázali na značný priestor na zlepšenie v mediálnom zobrazovaní problematiky ľudských práv. Navyše, niektoré skupiny obyvateľstva z tohto diskurzu vypadajú, čo môže viesť k nedostatočnému povedomiu verejnosti o existencii ich ľudských práv alebo k zníženej citlivosti na porušovanie týchto práv.

Prezentácia počas UPR

Vo februári 2024 [sa zástupkyňa Strediska zúčastnila stretnutia](#) k implementácii medzinárodných záväzkov v oblasti ľudských práv v rámci 4. cyklu Univerzálného pravidelného preskúmania (UPR) Slovenskej republiky v Organizácii Spojených národov v Ženeve. Počas stretnutia malo Stredisko možnosť prezentovať svoje stanovisko k napĺňaniu ľudských práv na Slovensku so zameraním na práva LGBTI+ osôb, slobodu médií a bezpečnosť novinárov, ako aj priestor pre obhajcov a obhajkyne ľudských práv, najmä zmenšujúci sa demokratický priestor pre občiansku spoločnosť, vrátane fragmentovanej regulácie a nedostatočného financovania.

Šírenie správy NHRI o právnom štáte na Slovensku

V septembri Stredisko [zorganizovalo](#) informačné stretnutie a prezentáciu Správy Strediska o právnom štáte na Slovensku za rok 2024 pre zástupcov veľvyslanectiev akreditovaných na Slovensku. Cieľom stretnutia bolo poskytnúť informácie a prediskutovať aktuálne výzvy v oblasti právneho štátu a jeho vplyv na ochranu a presadzovanie ľudských práv na Slovensku a poukázať na ťažkosti, ktorým čelia organizácie občianskej spoločnosti a obhajcovia ľudských práv s cieľom identifikovať možnosti spolupráce.

V roku 2024 sa Stredisko podieľalo na ochrane priestoru občianskej spoločnosti a obhajcov a obhajkyň ľudských práv (1) monitorovaním, (2) vydávaním odporúčaní a stanovísk a organizovaním udalostí (3) aktivít zameraných na budovanie kapacít.

Monitorovanie legislatívnych iniciatív

V roku 2024 Stredisko pokračovalo v monitorovaní legislatívnych iniciatív, ktoré by mohli mať vplyv na ľudské práva a zásadu rovnakého zaobchádzania a právny štát. V rozpore s legislatívnymi pravidlami vlády vláda v niekoľkých prípadoch predložila významné právne predpisy bez toho, aby ich podrobila postupu verejnej konzultácie, ktorý zabezpečuje verejnú diskusiu a účasť

občianskej spoločnosti a širokej verejnosti, vrátane Strediska. Napriek tomu, že Stredisko nemohlo predložiť vlastné pripomienky a výhrady k takýmto návrhom zákonov, podniklo kroky v prípadoch právnych predpisov, ktoré podstatne zasahujú do ľudských práv. [V apríli 2024 Stredisko vyjadrilo svoje obavy týkajúce sa zákona o mimovládnych organizáciách a v liste vyzvalo všetkých poslancov, aby návrh zákona nepodporili.](#) Stredisko poukázalo na to, že znenie zákona o mimovládnych organizáciách je ešte prísnejšie ako maďarský zákon o transparentnosti organizácií, ktorý musel byť zrušený po [rozsudku Súdneho dvora EÚ](#), a preto by jeho prijatie mohlo viesť k porušeniu práva EÚ. V liste Stredisko tiež upozornilo na závažné nedostatky legislatívneho procesu a poukázalo na to, že návrh môže vyvolať nedôveru, strach a nepriateľstvo voči určitým organizáciám a nesie so sebou riziko stigmatizácie a diskreditácie, čo môže nadmerne sťažiť ich fungovanie a činnosť.

V súvislosti s takzvaným „lex atentát“ zákonom požiadalo Stredisko Úrad pre demokratické inštitúcie a ľudské práva (ODIHR) o preskúmanie návrhu zákona so zameraním najmä na právo na slobodu zhromažďovania. [ODIHR v reakcii na to vypracoval naliehavé predbežné stanovisko zamerané na najznepokojivejšie ustanovenia týkajúce sa práva na slobodu pokojného zhromažďovania.](#) Podľa stanoviska navrhované zmeny týkajúce sa práva na slobodu pokojného zhromažďovania predstavujú vážne nedostatky, pokiaľ ide o súlad s medzinárodnými normami v oblasti ľudských práv a záväzkami členov OBSE.

Po vlne prepúšťania expertov a expertiek zo sektora ochrany životného prostredia, ktorý riadi ministerstvo životného prostredia (pozri kapitolu V), Stredisko koordinovalo neverejné stretnutie medzi osobitným spravodajcom OSN pre ochrancov životného prostredia podľa Aarhuského dohovoru Michelom Forstom a ochrancami a ochrankyňami životného prostredia v Bratislave, kde Stredisko informovalo delegáciu o hromadnom prepúšťaní štátnych zamestnancov, vrátane vedúcich expertov a expertiek. Počas návštevy Stredisko vyzvalo ochrancov životného prostredia, aby sa podelili o výzvy, ktorým čelia s kanceláriou osobitného spravodajcu s cieľom posúdiť možnosť spolupráce v rámci mandátu osobitného spravodajcu.

Workshop a stretnutia o budovaní kapacít

Pred predložením [správy Strediska](#) Výboru OSN pre práva dieťaťa na jeho 98. zasadnutí Stredisko zorganizovalo workshop zameraný na budovanie kapacít pre mimovládne organizácie o ich možnostiach zapojiť sa do procesu podávania správ. Následne Stredisko zorganizovalo stretnutia s niekoľkými mimovládnymi organizáciami, aby prediskutovali, akým výzvam čelia alebo ktoré pozorujú pri implementácii Dohovoru o právach dieťaťa.

V roku 2024 [Stredisko podpísalo dohodu o spolupráci s mimovládnou organizáciou Iniciatíva Inakosť](#) s cieľom posilniť a podporiť inklúziu a obhajobu práv LGBTI+ osôb na Slovensku. Stredisko spolu so Stredoeurópskym inštitútom pre štúdium práce a Nadáciou Friedrich-Ebert-Stiftung zorganizovalo [workshop o sexuálnom obťažovaní](#), na ktorom sa hovorilo o tom, ako účinne predchádzať sexuálnemu obťažovaniu, vyšetrovať ho a ako presadzovať lepšie politiky na ochranu dôstojnosti zamestnanectva. Zástupcovia a zástupkyne Strediska predstavili kľúčovú úlohu Strediska v prevencii a riešení sexuálneho obťažovania na pracovisku. Workshop bol zorganizovaný ako súčasť kampane 16 dní aktivizmu proti rodovo podmienenému násiliu pre odbornú verejnosť, odbory a ďalších aktérov občianskej spoločnosti.

18

Advokačné aktivity

V súvislosti s prijatým [zákonom o ochrane prírody a krajiny](#), ktorý významne pôsobí v oblasti ochrany životného prostredia, Stredisko zaslalo prezidentovi list so žiadosťou o jeho vetovanie a vrátenie novely parlamentu na prerokovanie. Stredisko vyjadrilo obavy z ustanovení, podľa ktorých sa mimovládne organizácie môžu uchádzať iba o status zainteresovanej strany a nie účastníka správneho konania. Tento krok zásadne obmedzuje ich možnosti obhajovať záujmy ochrany životného prostredia, napadnúť rozhodnutia správnych orgánov alebo podať odvolanie. Napriek tomu prezident novelu [podpísal](#).

V prípade potreby komunikuje Stredisko s Úradom komisára pre ľudské práva Rady Európy o otázkach týkajúcich sa občan-

skej spoločnosti na Slovensku vrátane prebiehajúcich právnych zmien. Stredisko sa aktívne zapája do mechanizmu UPR OSN vrátane následných opatrení na základe odporúčaní adresovaných Slovensku.

Odporúčania NHRI pre národné orgány

1. Vládi Slovenskej republiky, aby sa zdržala online a offline obťažovania vrátane slovných útokov a vyhrážok voči mimovládnyim organizáciám, obhajcom a obhajkyniam ľudských práv, ktoré spôsobujú ich stigmatizáciu a diskreditáciu.
2. Vyšetrit všetky prípady obťažovania a zastrašovania, vyhrážok, či násilia voči mimovládnyim organizáciám, obhajcom a obhajkyniam ľudských práv ako aj iné obmedzenia práv, vrátane zo strany politikov, v záujme zaručit vykonávanie ich činnosti v bezpečných podmienkach.
3. Zabezpečit dlhodobé, udržateľné, transparentné, včasné a predvídateľné financovanie mimovládnyim organizácií.

19

3. Systémy spravodlivosti

Národná inštitúcia pre ľudské práva identifikovala významné nedostatky ovplyvňujúce prístup k spravodlivosti a/alebo účinnej súdnej ochrane, pokiaľ ide o nezávislosť a nestrannosť súdnictva.

Nezávislosť a nestrannosť súdnictva

Stredisko je naďalej znepokojené legislatívou upravujúcou proces odvolávania členov Súdnej rady, podľa ktorej môžu byť členovia odvolaní ich menovacím orgánom kedykoľvek pred uplynutím ich funkčného obdobia a takéto odvolanie nemusí byť založené na konkrétnych kritériách predpísaných zákonom. V roku 2024 parlament aj prezident odvolali dvoch členov vymenovaných predchádzajúcim parlamentom a predchádzajú-

[cou prezidentkou, zatiaľ čo nová vláda už v roku 2023 odvolala troch členov vymenovaných predchádzajúcou vládou.](#) Napriek odporúčaniu Európskej komisie zabezpečiť, aby členovia Súdnej rady mali dostatočné záruky nezávislosti, pokiaľ ide o odvolávanie, v roku 2024 nedošlo k žiadnej legislatívnej zmene ani inému významnému vývoju.

V auguste minister spravodlivosti vydal rozhodnutie o podaní mimoriadneho dovolania a prepustení bývalého prokurátora Dušana Kováčika z väzby, kým najvyšší súd nevydá rozsudok o ministrovom odvolaní. Zástupcovia vlády tvrdili, že pán Kováčik, ktorý bol odsúdený vo viacerých prípadoch korupcie, je obeťou politického procesu. Mimoriadne dovolanie ministra spravodlivosti sa zvyčajne vydáva v prípadoch dôvodných pochybení o tom, že došlo k justičnej chybe, zvyčajne však nie je sprevádzané prepustením z väzby, pretože okrem mimoriadnych okolností by rozhodnutie o odložení alebo prerušení trestu malo zostať na súde. V tomto prípade však cieľom ministrovho dovolania je zvrátiť rozsudok súdov. Stredisko vníma rozhodnutie ministra nariadiť prepustenie pána Kováčika na slobodu ako podkopávanie autority súdneho systému, ktorý uznal pána Kováčika vinným v dvoch samostatných prípadoch korupcie, ako aj ako podkopávanie právneho štátu tým, že využíva túto mimoriadnu výsadu na pomoc osobe s úzkymi väzbami na vládu.

20

Stredisko vníma nárast slovných útokov viacerých vládnych predstaviteľov namierených proti sudcom. Po tom, čo Ústavný súd Slovenskej republiky dočasne pozastavil účinnosť [ostro kritizovanej novely Trestného zákona](#), prijatej bez participatívneho procesu, [ktorá zavádza rozsiahle zmeny v slovenskom trestnom systéme](#), [premiér oznámil](#), že ak by mal právomoc odvolať predsedu ústavného súdu, odvolal by ho a vyzval na jeho rezignáciu. Reagoval tak na skutočnosť, že rozhodnutie súdu uniklo na verejnosť pred jeho vyhlásením. Vo svojom [vyhlásení](#) ústavný súd poznamenal, že bezprecedentné vyhlásenia verejných činiteľov spochybňujú nezávislosť a nestrannosť ústavného súdu a jeho sudcov.

V priebehu roka 2024 čelili sudcovia slovným útokom zo strany premiéra a iných verejných činiteľov v mnohých ďalších prípadoch.

doch, na ktoré [poukázalo](#) aj združenie Za otvorenú justíciu, vrátane vyhrážok disciplinárnym konaním, kritiky niektorých rozhodnutí o väzbe, spochybňovania elektronického pridelenia spisov alebo žiadostí ministra spravodlivosti o odovzdanie spisov z Najvyššieho súdu Slovenskej republiky a Špecializovaného trestného súdu.

Prístup k spravodlivosti pre ženy alebo marginalizované rodové skupiny.

Vo svojej správe o právnom štáte za rok 2024 Stredisko informovalo o dvoch neúspešných legislatívnych iniciatívach predložených v roku 2023 o finančnom odškodnení pre ženy sterilizované v rozpore so zákonom. V roku 2024 poslanci a poslankyne Národnej rady predložili [ďalší návrh zákona](#), ktorý však neprešiel ani prvým čítaním v parlamente. Stredisko považuje za alarmujúce, že súčasný národný rámec neumožňuje dotknutým ženám získať účinnú nápravu a nedošlo k žiadnemu pokroku pri vytváraní národného rámca, ktorý by zabezpečoval účinné a dostupné odškodnenie pre ženy sterilizované v rozpore so zákonom. [Komisár Rady Európy pre ľudské práva po svojej návšteve krajiny v roku 2024 zdôraznil](#) potrebu vytvoriť dostupný a účinný mechanizmus odškodnenia pre rómske ženy, ktoré boli násilne sterilizované a naďalej trpia fyzickými, psychickými a sociálnymi dôsledkami týchto činov. Tieto výzvy Stredisko už dlho zdôrazňuje a boli aj predmetom [spoločného stretnutia s komisárom](#). Podľa [Plánu legislatívnych úloh vlády na rok 2025](#) bude ministerstvo spravodlivosti zodpovedné za predloženie zákona o jednorazovom finančnom odškodnení pre osoby sterilizované v rozpore so zákonom v decembri 2025.

Následné opatrenia a implementácia rozsudkov európskych súdov štátnymi orgánmi

K 22. januáru 2025 bolo Výboru ministrov postúpených celkovo [657 rozsudkov](#) Európskeho súdu pre ľudské práva („ESLP“) týkajúcich sa Slovenska, z ktorých 27 bolo vynesených v roku 2024. V súčasnosti je 593 prípadov uzavretých a 64 stále prebieha. Z prebiehajúcich prípadov bolo 29 identifikovaných ako vedúce

prípady, 32 ako opakujúce sa prípady a 8 sa rieši priateľským urovnaním. Z 29 prebiehajúcich prípadov identifikovaných ako vedúce prípady je nasledujúcich 5 prípadov pod zvýšeným dohľadom Výboru ministrov Rady Európy.

V prípade [RR a RD proti Slovensku](#) a [PH proti Slovensku](#) poskytli vnútroštátne orgány v priebehu roka 2024 štyri aktualizované informácie. V júni 2024 orgány oznámili, že v prípade RR a RD bolo začaté nové vyšetrovanie niekoľkých trestných činov vrátane mučenia a údajných rasistických motívov pri plánovaní policajnej operácie. Generálna prokuratúra rozhodla, že v prípade PH nebudú možné žiadne ďalšie individuálne opatrenia z dôvodu premlčania. Posledné preskúmanie vykonal Výbor ministrov v septembri 2024, v ktorom vyzval orgány, aby prijali ďalšie [všeobecné opatrenia](#) týkajúce sa vyšetrovania zlého zaobchádzania a výcviku.

22

Vo veci [Maslak \(č. 2\) proti Slovensku](#) zaslal Oddelenie výkonu rozsudkov ESLP pripomienky k akčnému plánu zverejnenému vnútroštátnymi orgánmi 19. januára 2024. Aktualizovaný akčný plán predložili vnútroštátne orgány 15. apríla 2024. Táto verzia je v súčasnosti v procese posudzovania.

Výbor ministrov preskúmal prípad [Zoltán Varga v. Slovensko](#) v marci 2024 a predložil niekoľko rozhodnutí o individuálnych a všeobecných opatreniach, ktoré ešte neboli prijaté. Vnútroštátne orgány predložili súdu v roku 2024 [tri dodatky](#) k Akčnému plánu. V dôsledku opätovného otvorenia prípadu Ústavným súdom Slovenskej republiky, bolo nariadené zničenie nahrávok získaných Slovenskou informačnou službou, ktoré porušujú práva žiadateľa. Nahrávky boli následne zničené v roku 2024.

V roku 2024 bol do zoznamu prípadov pod zvýšeným dohľadom pridáný prípad [Plechlo proti Slovensku](#). Rozsudok konštatoval podobný nedostatok záruk proti zneužívaniu pri vykonávaní rozkazu na tajné sledovanie v kontexte trestného konania ako v predchádzajúcom prípade Zoltán Varga proti Slovensku. Súd v súčasnosti čaká na akčný plán od vnútroštátnych orgánov.

V roku 2024 Súdny dvor Európskej únie [oznámil](#) tri rozsudky týkajúce sa nesplnenia povinností Slovenska vyplývajúcich z práva EÚ. Okrem toho bola na Súdny dvor podaná jedna žaloba proti Slovensku. Na Súdny dvor Európskej únie bolo podaných 9 žiadostí o [prejudiciálne rozhodnutie](#).

Pokiaľ ide o podporu vykonávania rozsudkov európskych súdov, NHRI spolupracovala so súdmi, zvyšovala povedomie širokej verejnosti, zúčastňovala sa na vzdelávaní v oblasti ľudských práv a vo svojich správach a odporúčaníach pre štátne orgány odkazovala na rozsudky európskych súdov.

Stredisko vo svojich správach a odporúčaníach poukazuje na judikatúru ESLP na podporu ľudsko-právnych argumentov. Vo [výročnej správe Strediska za rok 2024](#) bolo uvedených niekoľko prípadov týkajúcich sa slobody médií a slobody prejavu.

Okrem toho Stredisko v spolupráci so sieťou Equinet predložilo ESLP svoj prvý [amicus curiae v prípade č. 29359/22 Salay proti Slovensku. Vo vyjadreniach boli predložené argumenty týkajúce sa nadmerného zastúpenia rómskych detí v „špeciálnych školách“ a požadovalo sa ukončenie týchto praktík](#).

23

V rámci svojich iniciatív na zvyšovanie povedomia zorganizovalo Stredisko [Festival právneho štátu](#) - sériu diskusií s rôznymi odborníkmi a odborníčkami. Jedným z podujatí bola diskusia o problémoch s predbežným konaním na Slovensku.

V rámci svojich aktivít v oblasti vzdelávania v oblasti ľudských práv Stredisko začlenilo prípady súvisiace s rozsudkami ESLP, vrátane významného prípadu Verein KlimaSeniorinnen Schweiz v. Švajčiarsko, do testov [Olympiády ľudských práv](#) organizovaných v školách po celom Slovensku. Toto vzdelávanie bolo zamerané najmä na žiakov a žiačky stredných škôl a učiteľský zbor.

Odporúčania NHRI pre národné orgány

1. Vládi Slovenskej republiky, aby prijala potrebné opatrenia na zabezpečenie toho, aby Súdna rada mohla slúžiť ako nezávislý samoregulačný orgán súdnictva, bez politického vplyvu, zložený volenými sudcami s garantovanými dlhodobými mandátmi.
2. Vládi, aby prehodnotila systém kontinuálneho vzdelávania sudcov, ktorý zabezpečuje Justičná akadémia, s cieľom umožniť pravidelné a povinné školenia o vývoji práva vrátane práva v oblasti ľudských práv a prístupov k riešeniu citlivých prípadov týkajúcich sa otázok ľudských práv, ako sú prípady domáceho násillia, sexuálneho násillia, starostlivosti o deti a osoby so zdravotným postihnutím. Takéto vzdelávanie by sa mohlo stať predpokladom pre kariérny postup v rámci systému súdnictva.

4. Sloboda médií

Na základe monitorovania a podávania správ Strediska bol identifikovaný pokles nezávislosti a plurality médií. Zistili sme aj problémy týkajúce sa nezávislosti a efektívnosti regulačných orgánov médií, dezinformácií a/alebo nepravdivých informácií, prístupu k informáciám/dokumentom verejného záujmu a obťažovanie, vyhrážky a útoky na novinárov a médiá (vrátane právneho obťažovania - SLAPP).

Nezávislosť verejnoprávneho vysielateľa

V roku 2024 bol verejnoprávny vysielateľ RTVS zrušený zákonom [o Slovenskej televízii a rozhlase \(STVR\)](#). Stredisko počas verejnej konzultácie protestovalo z dôvodu ochrany slobody médií, argumentujúc aj právnymi nástrojmi EÚ, ale bezvýsledne. Nový zákon zriadil novú inštitúciu s názvom Slovenská televízia a rozhlas (STVR). Táto zmena okrem iného znamenala automatické odvolanie správnej rady RTVS. Tento krok bol všeobecne

vnímaný ako nástroj na prevzatie kontroly nad správnu radou a funkciou riaditeľa vládou, pretože funkčné obdobie riaditeľa by inak vypršalo v roku 2027, pričom líder koalície strany SNS [v minulosti vyhlásil](#) že verejnoprávny vysielateľ by mal fungovať ako „štátna televízia“. Tieto zmeny ako také vyvolali vážne obavy o nezávislosť verejnoprávneho vysielateľa. Koaličné strany sa následne nedokázali dohodnúť na voľbe nových členov správnej rady, ktorá by potom vymenovala nového riaditeľa. Verejnoprávneho vysielateľa preto od januára 2025 viedol dočasne nominant podpredsedu parlamentu. Okrem toho mal verejnoprávny vysielateľ rozpočtové provizórium, pretože rozpočet vysielateľa si vyžaduje schválenie správnu radou.

Cenzúra v politických debatách

V súkromných médiách sa vládni predstavitelia odmietli zúčastniť viacerých politických debát, najmä v prípadoch, keď sa domnievali, že ich moderátor alebo samotné médium nebudú vnímať priaznivo. V máji v politickej diskusnej relácii na televízii Markíza, moderátor na konci využil živé vysielanie na vyjadrenie svojich obáv z politického vplyvu v televízii a pokusov o cenzúru. [Následne bol prepustený bez súhlasu odborov](#) a politická diskusná relácia bola dočasne zrušená.

25

Zvýšená miera vyhrážok a obťažovania novinárov

Slovenskí novinári naďalej čelia hrozbám a obťažovaniu vrátane fyzických útokov. [Prieskum](#), ktorý v roku 2023 uskutočnilo Investigatívne Stredisko Jána Kuciaka uviedol, že 66,2 % slovenských novinárov zažilo v posledných 12 mesiacoch útok alebo hrozby (zatiaľ čo 4 % zažili fyzický útok) a 47 % si myslí, že počet incidentov sa za posledných 5 rokov zvýšil. Podľa prieskumu si 33,3 % slovenských novinárov myslí, že intenzita slovných útokov zo strany politikov sa zvýšila. Na zastrašovanie a šikanovanie novinárov a médií sa často používa aj trestný čin ohovárania.

V roku 2024 bol zaznamenaný [rekordný počet incidentov na Slovensku](#) v porovnaní s predchádzajúcimi rokmi.

V októbri prišiel vedúci úradu vlády spolu s hlavným poradcom premiéra do Nadácie Zastavme korupciu, aby natočili video o osobnej konfrontácii novinárky, ktorá napísala článok o nezrovnalostiach vo financovaní projektu rekonštrukcie úradu vlády. Následne zverejnili upravenú verziu videa online a propagovali ju, čo viedlo k tomu, že organizácia, ako aj samotná novinárka, dostali vyhrážky vrátane vyhrážok smrťou.

Krajne pravicový konšpirátor, ktorý roky šíril škodlivé a nebezpečné krajne pravicové dezinformácie, ohrozuje novinárov, schvaľuje útoky na médiá a jednotlivých novinárov a tiež obťažoval niekoľko prominentných novinárov, sa až do januára 2025 nachádzal v Spojenom kráľovstve, kde čakal na rozhodnutie odvolacieho súdu o svojom vydaní na Slovensko. Počas tohto obdobia neustále útočil na slovenských novinárov a novinárky. Navyše sa jeho telegramový kanál stal najpopulárnejším slovenským účtom na tejto platforme. Ďalšie obavy vyvolala aj skutočnosť, že s ním v rozhovoroch vystúpilo niekoľko členov vládnucej strany SMER.

26

V decembri 2024 vydal Okresný súd v Bratislave IV kontroverzné predbežné opatrenie, ktoré online denníku Denník N zakazuje označovať ho za „extrémistu, neonacistu alebo antisemitu“, kým sa trestné konanie proti nemu neskončí na základe prezumpcie neviny. Rozhodnutie bolo neštandardné, pretože takéto „nálepky“ nie sú exkluzívne spojené s osobami, ktoré boli uznané za vinné z trestných činov extrémizmu. Jeho právne zastúpenie zabezpečoval poradca premiéra aj ministra spravodlivosti. Podobná žaloba namierená proti denníku SME bola následne stiahnutá, a to aj napriek tomu, že denník SME požiadal súd o prerokovanie prípadu, aby mohol napadnúť tento právny precedens.

Nezávislosť a efektívnosť regulačných orgánov médií

Nezávislá rada pre mediálne služby, ktorá má na starosti dohľad nad médiami, ako aj dohľad nad samoregulačnými orgánmi médií, bola terčom kritiky v marci, keď líder koalície strany SNS oznámil legislatívne zmeny, ktoré by Radu transformovali na

vládnú agentúru. Do januára 2025 však vláda nepredložila návrh v tomto duchu.

„Alternatívne“ médiá podporované vládou

Ako sa uvádza v minuloročnej správe, vláda prestala komunikovať s niekoľkými mainstreamovými médiami, ktoré sú považované za kritické. Namiesto toho sa predstavitelia vlády čoraz viac angažujú a propagujú „alternatívne“ médiá známe šírením dezinformácií. Niekoľko členov kabinetu, poslancov parlamentu a vládou vymenovaných funkcionárov sú bývalými zamestnancami týchto médií, najznámejšia je ministerka kultúry, ktorá sa naďalej objavuje v online [televízii Slovan, známej šírením dezinformácií](#), spolu s jej bývalým kolegom a súčasným splnomocnencom vlády pre preverenie procesu riadenia a manažovania zdrojov počas pandémie COVID-19, ktorý zároveň vlastní toto médium.

Navrhované legislatívne zmeny v oblasti slobody médií

V októbri [vláda schválila parlamentný návrh na zmenu zákona o publikáciách](#), ktorého cieľom bolo zaviesť novú formu práva na opravu alebo odpoveď pre tlačené médiá a spravodajské agentúry, ktorá by za nedodržanie tohto zákona ukladala vysoké pokuty až do výšky 15 000 EUR. Od januára 2025 čaká tento návrh na schválenie parlamentom.

27

V decembri 2024 parlament prelomil veto prezidenta a [schválil novelu zákona o slobode informácií](#). Okrem dlhších lehôt pre verejné inštitúcie na poskytnutie informácií (z 8 na 12 dní) novela umožňuje účtovať si dodatočné poplatky za poskytnutie informácií. Predtým sa informácie poskytovali bezplatne, ale inštitúcie si mohli vyžiadať poplatok na pokrytie nákladov na potrebné kópie, technické médiá alebo náklady na zaslanie informácií žiadateľovi. Podľa nového zákona možno v prípadoch „mimoriadne rozsiahleho“ vyhľadávania informácií požadovať ďalšiu úhradu nákladov. Tieto zmeny môžu viesť k svojvoľnému výkladu a vytvárať finančné prekážky pri uplatňovaní práva na informácie, a preto verejný [ochranca práv oznámil](#), že podá v tejto veci návrh na ústavný súd.

Právne kroky proti novinárom a spravodajským médiám

V auguste premiér zažaloval šéfredaktora internetového spravodajstva Aktuality.sk a vydavateľa v súvislosti s knihou Fico – Posadnutý mocou. Premiér namietal použitie svojej fotografie na obálke knihy a požadoval od oboch strán ospravedlnenie, ako aj 100 000 eur od každej z nich ako náhradu nemajetkovej ujmy. Žaloba nespochybňovala [samotný](#) obsah knihy, ale namietala proti použitiu fotografie.

V auguste podala slovenská národnokultúrna organizácia Matica slovenská trestné oznámenie na autora investigatívnej relácie „Cez čiaru“ za údajné ohováranie. V relácii, ktorú produkovala Nadácia Zastavme korupciu a vydával ju denník SME, jej autor spojil Maticu slovenskú s ruskou tajnou službou. Matica slovenská podpísala memorandum o spolupráci so štátnou ruskou historickou spoločnosťou, ktorej predsedom je šéf ruskej tajnej služby Sergej Naryškin. Potvrdila to aj samotná Matica slovenská, ktorá tvrdila, že trestné oznámenie nepodala. [Polícia však začala predbežné vyšetrowanie vrátane výsluchu autora relácie.](#)

28

Hrozby voči novinárkam

Stredisko zistilo, že novinárky sú neúmerne ohrozované obťažovaním a hrozbami, najmä v online priestore. Podľa [Európskeho Strediska pre slobodu tlače a médií](#) bolo v roku 2024 zaznamenaných 17 incidentov proti novinárkam, z ktorých 6 bolo rodovo motivovaných, na rozdiel od 12 incidentov proti mužským novinárom.

Následné opatrenia k odporúčaniam vydaným európskymi aktérmi

Stredisko neidentifikovalo v tomto smere žiadne ochranné opatrenia, naopak, Platforma na podporu slobody tlače a ochranu novinárov, založená v roku 2023 a zdôraznená v Správe EK o právnom štáte za rok 2024, už na jeseň 2024 ukončila činnosť po tom, čo splnomocnenkyňa vlády pre občiansku spoločnosť nominovala do platformy zástupcu dezinformačného média, pričom rôzni členovia následne odmietli s platformou pokračovať v spolupráci.

Odporúčania NHRI pre národné orgány

1. Vládi Slovenskej republiky, aby obnovila a zabezpečila právne záruky nezávislosti a redakčnej autonómie verejno-právneho vysielateľa.
2. Vládi Slovenskej republiky a všetkým jej predstaviteľom, aby sa zdržali akýchkoľvek osobných útokov na členov médií vrátane priameho slovného obťažovania a nepriameho podnecovania nenávisti na internete. Vyzývame vládu Slovenskej republiky, aby prijala kódex správania pre členov vlády, ako aj poslancov parlamentu a vedúcich predstaviteľov vládnych orgánov, ktorý by okrem iných otázok etiky vo verejnej funkcii stanovil jasné pravidlá správania pre verejné, ako aj osobné používanie sociálnych sietí počas výkonu verejnej funkcie.
3. Vládi Slovenskej republiky, aby zriadila nezávislý úrad s dostatočnými zdrojmi, ktorého úlohou bude odhaľovať virálne online hoaxy a dezinformácie, s cieľom zabezpečiť, aby bolo v pluralitnom mediálnom prostredí zaručené právo na prístup k objektívnym informáciám a faktom.

29

5. Ďalšie výzvy v oblastiach právneho štátu a ľudských práv

Zrušenie Úradu špeciálnej prokuratúry

ÚŠP mal spolu so Špeciálnym trestným súdom posledných 20 rokov na starosti stíhanie vysoko profilovaných prípadov korupcie, organizovaného zločinu, finančnej kriminality, extrémizmu (trestných činov z nenávisti) a terorizmu. V dôsledku zrušenia boli prípady ÚŠP prerozdelené medzi rôznych prokurátorov v rámci štruktúry generálnej prokuratúry, čo podľa názoru Strediska odsunulo na vedľajšiu koľaj pôvodný účel zriadenia ÚŠP, ktorým bolo umožniť špecializovaným odborníkom, stíhať tieto náročné prípady. Z hľadiska ľudských práv to bolo obzvlášť dô-

ležité pre prípady trestných činov z nenávisti, ktoré si vyžadujú tréning a citlivý prístup. Nezávislosť ÚŠP od Generálnej prokuratúry mala zabezpečiť jej schopnosť riešiť vysoko profilované prípady korupcie. Hoci Stredisko akceptuje právomoc vlády rozhodovať o štruktúre štátneho zastupiteľstva, konštatuje, že rozhodnutie zrušiť špeciálnu prokuratúru bez zabezpečenia, aby jej prokurátori zostali zodpovední za prípady, ktorými sa zaoberali pred jej rozpustením, a bez stanovenia obdobia, ktoré by umožnilo špecializované školenia všetkých nových prokurátorov, ktorí museli byť pridelení k spisom špeciálnej prokuratúry v prípadoch rezignácie, vytvára poľutovaniahodný krok späť v už aj tak pomalom úsilí slovenských vlád efektívne bojovať proti trestným činom z nenávisti a korupcii na vysokých pozíciách.

Zrušenie a nahradenie Národnej kriminálnej agentúry

V septembri bola zrušená Národná kriminálna agentúra (NAKA) a nahradená novým Úradom pre boj proti organizovanému zločinu. Národná kriminálna agentúra bola od roku 2012 útvarem Policajného zboru. Jej úlohou bolo vyšetrovať obzvlášť závažné prípady, najmä tie, ktoré stíhala Špeciálna prokuratúra a Špecializovaný trestný súd. Súčasťou jej bol aj špecializovaný útvar zaoberajúci sa prípadmi trestných činov z nenávisti.

Keďže ÚŠP aj NAKA v posledných rokoch vyšetrovali viacerých členov vládnucej koalície, najmä v prípadoch korupcie, [proti-korupčné organizácie označili zrušenie týchto inštitúcií ako akt politickej pomsty](#), v súlade s volebnými sľubmi danými pred voľbami v roku 2024. Túto líniu ďalej podporuje skutočnosť, že niekoľko policajtov a prokurátorov zapojených do citlivých politických prípadov bolo preložených alebo prepustených (vrátane tých, ktorí sú pod ochranou oznamovateľov) [a mnohí sú vyšetrovaní aj pre obvinenia zo zneužitia právomoci](#).

Zmeny v Trestnom zákone

Významné zmeny v Trestnom zákone, ktorými boli okrem iného znížené trestné sadzby a skrátené premičacie lehoty v prípadoch korupcie viedli k tomu, že trestné stíhanie viacerých ob-

vinených osôb, vrátane osôb spojených s vládou, ako napríklad podpredsedu parlamentu [boli stiahnuté](#).

Zrušenie analytického centra ministerstva spravodlivosti

Ministerstvo spravodlivosti vydalo [pokyn](#) na zrušenie analytického centra na ministerstve k 1. augustu 2024. Informácie boli k dispozícii iba týždeň pred jeho vykonaním. Centrum bolo zriadené v roku 2016 na podporu tvorby verejných politík v justícii založených na základe dát. Napríklad monitorovalo súdne agendy a posudzovalo, ktoré súdy potrebujú dodatočnú podporu. Všetkých 26 zamestnancov bolo prepustených.

Prepúšťanie odborných ministerských zamestnancov

Prepúšťanie odborných pracovníkov z rôznych ministerstiev sa v roku 2024 stalo rozsiahlejším problémom. Niekoľko vedúcich zamestnancov kultúrnych inštitúcií na Slovensku bolo [prepustených](#) bez udania dôvodu. Následne boli nahradení osobami bez relevantných skúseností. Okrem toho bolo prepustených viac ako 60 stálych zamestnancov ministerstva kultúry. Podobná situácia bola ohlásená napríklad aj na ministerstve životného prostredia, kde bolo od začiatku súčasnej vlády [prepustených takmer 50 zamestnancov](#) bez udania dôvodu a nahradených osobami spojenými s vládnucimi stranami, ktorým často chýba relevantná kvalifikácia. Výberové konania na tieto pozície často nie sú transparentné a uprednostňujú stranícku afiliáciu pred odbornosťou.

31

Skrátené legislatívne postupy ohrozujú právnu istotu a obmedzujú účasť verejnosti.

Skrátený legislatívny postup sa riadi zákonom a môže ho prijať parlament na žiadosť vlády vo výnimočných prípadoch ohrozenia základných práv a slobôd, národnej bezpečnosti alebo hrozby značných hospodárskych škôd. Podľa [údajov analyzovaných mimovládnu organizáciou Via Iuris](#) zvyčajne tvoria približne 6 – 12 % prijatej legislatívy ročne (s výnimkou pandémie COVID-19). Počas prvých 6 mesiacov roku 2024 parlament prijal týmto postupom takmer 60 % všetkých právnych predpisov.

[pričom uviedol viaceré dôvody pre tento krok. Skrátený postup znamená](#), že neexistuje žiadne obdobie na verejnú konzultáciu, v rámci ktorej by sa mohli vyjadriť iné vládne orgány, akademická obec, mimovládne organizácie alebo široká verejnosť.

Týmto postupom boli prijaté okrem iného aj rozsiahle zmeny Trestného zákona uvedené vyššie. Počiatočné zmeny museli byť neskôr zmenené (z rôznych dôvodov vrátane nižšie uvedeného rozsudku ústavného súdu) a celkovo bol Trestný zákon len v roku 2024 novelizovaný 7-krát. Rozsiahle systémové zmeny v hlavných právnych predpisoch krajiny bez verejnej konzultácie predstavujú obrovské riziko pre princíp právnej istoty a právneho štátu a zároveň drasticky znižujú účasť verejnosti na legislatívnom procese. Pokiaľ ide napríklad o právnu istotu, zmeny vykonané v Trestnom zákone týkajúce sa premlčacej lehoty pre rôzne trestné činy viedli k neistote pre orgány činné v trestnom konaní a súdy, pokiaľ ide o to, ktoré trestné konanie môže alebo nemusí pokračovať, čo sa vyriešilo až zjednocujúcim [rozhodnutím najvyššieho súdu v novembri](#).

32

V prípade Trestného zákona viedla zjavná absencia zákonných dôvodov na prijatie zrýchleného legislatívneho konania k podaniu na ústavný súd zo strany parlamentnej opozície, ako aj prezidenta, ktoré ďalej spochybnili niekoľko prvkov návrhu. Ústavný [súd v júli](#) vyhlásil časť návrhu za protiústavnú, ale tiež uviedol, že hoci vláda porušila zákon tým, že zjavne neboli naplnené žiadne z dôvodov stanovených zákonom na prijatie skráteného konania, samo o sebe to nebolo protiústavné.

Odporúčania NHRI pre národné a regionálne orgány

1. Vláde Slovenskej republiky, aby obmedzila používanie zrýchleného legislatívneho konania výlučne na prípady náhlych, nepredvídateľných a vážnych hrozieb pre hospodárstvo, ľudské práva alebo bezpečnosť, ako to ustanovuje zákon, s cieľom zabezpečiť efektívnu účasť verejnosti na legislatívnom procese a chrániť právnu istotu prostredníctvom otvoreného, transparentného a na dátach založeného legislatívneho procesu.

2. Vláde Slovenskej republiky obnoviť a zabezpečiť záruky princípov neutrality, stability a profesionality štátnej služby v súlade so zákonom, budovať a udržiavať jej odbornosť, zabezpečiť tým kontinuitu medzi vládami, ako aj posilňovať dôveru verejnosti v inštitúcie.
3. Vláde Slovenskej republiky, aby predložila jasný plán boja proti korupcii po zrušení rôznych vládnych úradov a agentúr poverených týmto cieľom, ako aj aby predložila konkrétne opatrenia a záruky, ktoré zabezpečia, aby osoby alebo agentúry poverené bojom proti korupcii v budúcnosti mali potrebnú mieru autonómie a nezávislosti na boj proti korupcii na všetkých úrovniach vrátane štátnych inštitúcií.